

Irina Sferdian

DREPT CIVIL. DREPTURILE REALE PRINCIPALE

Studiu aprofundat

Ed. a 2-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2025

CAPITOLUL AL II-LEA.

PROPRIETATEA CA DREPT REAL PRINCIPAL

Secțiunea 1. Drepturile reale principale ca instrumente de apropiere

§1. Noțiunea

Drepturile reale principale sunt drepturi subiective civile patrimoniale în virtutea cărora titularul lor își poate exercita prerogativele asupra unui bun determinat, în mod direct și nemijlocit, fără a fi necesară intervenția unei alte persoane.

Drepturile reale principale sunt instrumente de apropiere. Prin intermediul drepturilor reale, lucrurile sunt apropiate și transformate în bunuri. Drepturile reale principale se realizează prin exercitare directă asupra bunurilor și permit extragerea de către titular a tuturor utilităților pe care un bun le oferă, dobândind conținut patrimonial. Valoarea de uz a bunului se reflectă în valoarea dreptului care conține prerogativele ce permit extragerea acestor utilități. Când bunul este transmis altei persoane, i se atribuie o valoare de schimb, care nu este neapărat egală cu valoarea de uz din patrimoniul transmitătorului, ci este rezultatul unui acord asupra valorii de uz a bunului între cel care transmite bunul și cel care îl dobândește.

Vom arăta, mai întâi, cum servesc drepturile reale principale apropierii bunurilor, apoi care este caracteristica drepturilor reale care permite exercitarea lor directă asupra bunurilor apropiate, fără concursul altei persoane. Trăsăturile drepturilor reale principale vor fi apoi reliefate prin compararea lor cu drepturile de creanță, cu drepturile potestative, cu drepturile reale accesorii, precum și cu obligațiile reale.

§2. Obiectul drepturilor reale principale. Distincția dintre lucruri și bunuri

2.1. Concepția anterioară noului Cod civil

Lucrurile sunt obiecte exterioare persoanei, diferite de aceasta. Lucrurile nu au spirit, nu au rațiune, nu au o voință proprie, nu urmăresc o anume finalitate în existența lor. Nu au personalitate juridică și nici drepturi sau obligații prin care să și-o afirme. Prin raportare la persoane, categoria lucrurilor are vocație reziduală, întrucât tot ce nu este persoană este lucru. Persoana, însă, are facultatea de a-și exprima voința, are dreptul de a acționa potrivit propriei voințe pentru a-și realiza interesele. Are personalitate juridică și liber arbitru. Lucrurile se supun voinței persoanei. Lucrurile nu există pentru ele însele, ci pentru a realiza interesele unei persoane. Rolul apropierii este de a face ca un lucru exterior persoanei să intre

în sfera sa de putere, să îi aparțină, să îi servească interesele^[1]. Pentru aceasta, lucrurile trebuie să fie apropiabile.

În doctrina anterioară intrării în vigoare a noului Cod civil, noțiunea de bunuri^[2] avea o dublă accepție. Ea semnifică atât lucrurile care fac obiectul dreptului de proprietate, cât și drepturile care poartă asupra acestor lucruri.

În lipsa unei definiții a bunurilor în vechea reglementare, doctrina a recurs, în principal, la trei criterii pentru a contura conceptul de bunuri: utilitatea, valoarea economică și apropierea.

Mai întâi, bunurile au fost definite prin prisma utilității lor pentru om. Astfel, erau considerate bunuri „lucrurile care sunt utile”^[3] sau „lucrurile care servesc folosinței omului și care îi permit acestuia să își satisfacă nevoile, fie direct, servindu-se de ele, culegându-i fructele, fie indirect, schimbându-le cu alte lucruri apte să le satisfacă nevoile”^[4]. Utilitatea nu este însă un criteriu satisfăcător pentru a defini bunurile, deoarece, pe de-o parte, pot exista și lucruri utile persoanei care nu sunt bunuri, întrucât aceasta apreciază că nu trebuie să și le aproprie, iar pe de altă parte, utilitatea presupune preexistența unei legături a persoanei cu bunul, legătură ce se stabilește pe calea dreptului care poartă asupra bunului. Criteriului utilității i s-a adăugat astfel criteriul apropierii, bunurile fiind considerate lucruri cu o anumită utilitate și care sunt susceptibile de apropiere^[5]. Aplicarea acestui dublu criteriu a condus la opinia că bunuri sunt atât lucrurile, cât și drepturile, care a cunoscut și varianta mai radicală, potrivit căreia nu lucrurile sunt bunuri, ci drepturile care poartă asupra lor.

Formularea „susceptibil de apropiere” a fost criticată de către unii autori, deoarece nu este suficient ca lucrul să fie susceptibil de apropiere pentru a deveni bun, ci este necesar să fie apropiat. Astfel, s-a afirmat că este imprecis să considerăm că lucrul devine bun dacă face obiectul unui drept patrimonial, deoarece înainte de a deveni obiectul unui drept patrimonial, acesta trebuie mai întâi să devină obiect al dreptului de proprietate. Nu s-ar putea constitui un uzufruct, o servitute, o ipotecă asupra unui lucru, ci doar asupra unui bun, adică asupra unui lucru care aparține

^[1] A se vedea P. BERLIOZ, *Droit des biens*, op. cit., p. 33-41.

^[2] S-a spus că folosirea pluralului (definim în general bunurile, iar nu bunul) trădează imposibilitatea de a înțelege o noțiune conceptuală; a se vedea CH. CARON, H. LECUYER, *Le droit des biens*, Dalloz, Paris, 2002, p. 10.

^[3] A se vedea F. ZENATI, *Les biens*, PUF, Paris, 1988, p. 13.

^[4] A se vedea FR. TERRÉ, PH. SIMLER, *Droit civil. Les biens*, 10e éd., Dalloz, Paris, 2018, p. 32.

^[5] A se vedea M. PLANIOL, G. RIPERT, *Traité pratique de droit civil français*, T. II. *Les biens*, LGDJ, Paris, 1926, p. 57, *apud* O. UNGUREANU, C. MUNTEANU, *Tratat de drept civil. Bunurile. Drepturile reale principale*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 65 și nota 34.

deja în proprietate unei persoane. Similar, un drept de creanță care are ca obiect creanța, nu se poate concepe fără preexistența unui bun al debitorului^[1].

Astfel, într-un prim sens, bunurile erau considerate lucrurile care pot servi folosinței omului și care îi permit acestuia să își satisfacă nevoile^[2]. Pentru realizarea scopului patrimonial este necesară, în prealabil, apropierea bunului. De asemenea, acest sens al bunurilor ne trimite la noțiunea de valoare, care rezumă în mod esențial acest concept^[3].

Plecând de la cele două tipuri de utilități pe care le poate oferi un bun, folosința și dispoziția, se poate recunoaște unui bun o valoare de uz, care este rezultatul folosinței bunului, și o valoare de schimb, care este efectul exercitării dispoziției asupra bunului. Valoarea de uz are atât o componentă obiectivă, determinată de trăsăturile intrinseci lucrului, cât și una subiectivă, care constă în aprecierea proprietarului asupra utilității pe care lucrul i-o oferă și care îi justifică apropierea. Spre deosebire de valoarea de uz, care ține seama de calitățile imediate ale bunului, valoarea de schimb funcționează în manieră mediată, în relația cu altul. Dacă un bun nu îi oferă proprietarului satisfacerea unor nevoi imediate, va putea obține prin schimb un bun apt să i le satisfacă. Valoarea de schimb este, prin urmare, aptitudinea unui lucru de a procura proprietarului, pe calea unei operațiuni de schimb, utilități pe care lucrul nu le are în mod natural^[4]. Legătura dintre valoarea de uz și valoarea de schimb constă în aceea că valoarea de schimb este determinată de modul în care cele două părți implicate în schimb apreciază valoarea de uz a bunului. Un bun are acces la schimb numai dacă și cel care îl primește în schimb face propria evaluare a utilităților bunului^[5].

Valoarea de uz stă la baza teoriei dezmembrămintelor, în timp ce valoarea de schimb fundamentează drepturile reale accesorii. Garanțiile participă și ele la tehnica dezmembrării utilităților, deoarece, prin constituirea unei garanții, proprietarul bunului renunță în profitul unui terț la o utilitate particulară a bunului său, aceea de a-l vinde în schimbul unui preț.

Explicațiile privind valoarea de uz a bunului ne ajută să înțelegem caracterul de sarcină pe care îl au dezmembrămintele pentru proprietate. În toate cazurile, dezmembrămintele produc scăderea valorii de uz de care se bucură proprietarul, cauzează o minus-valoare ce se regăsește în pasivul patrimonial al proprietarului, și

[1] A se vedea I. REGHINI, *Introducere în dreptul civil*, vol. II, de I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, Ed. Sfera Juridică, col. Universitaria, Cluj-Napoca, 2007, p. 37-38.

[2] Y. Strickler afirmă că un lucru nu se califică a fi bun, în sens juridic, decât dacă prezintă o utilitate pentru om și dacă face obiectul unei aproprieri private; a se vedea Y. STRICKLER, *Les biens*, Thémis droit, PUF, Paris, 2006, p. 6.

[3] A se vedea CH. CARON, H. LECUYER, *Le droit des biens*, Dalloz, Paris, 2002, p. 10-11.

[4] A se vedea W. DROSS, *Droit des biens*, 3e éd., LGDJ, Paris, 2017, p. 33-34.

[5] *Ibidem*.

care, concomitent, mărește activul patrimonial al titularului de membră a marelui patrimoniu constituit.

Al doilea înțeles al noțiunii de bun avea în vedere dreptul care poartă asupra lucrurilor, atât asupra celor materiale, cât și asupra celor imateriale.

Lucrul devine obiect al dreptului, adică este perceput valoric, doar prin înscrierea dreptului în patrimoniu. Aproprierea lucrului marchează momentul intrării lucrului în patrimoniu, sub forma dreptului căruia îi servește de obiect. De aceea, activul patrimonial cuprinde numai drepturi^[1]. Dacă nu devine obiectul unui drept, lucrul nu intră în sfera bunurilor. Din această categorie fac parte *res nullius*, adică lucrurile care n-au avut niciodată stăpân, și *res derelictae*, adică lucrurile care au avut stăpân, dar care au fost abandonate de către acesta.

S-a afirmat, în doctrina franceză, că noțiunea de bun este o construcție a spiritului, așa cum este și conceptul de persoană, indispensabile dreptului pentru a percepe și modela realitatea. Cu ajutorul noțiunii de bun, dreptul afirmă sau neagă diversitatea realității. A asimila bunul cu lucrul înseamnă a confunda mijlocul elaborat de drept pentru a percepe realitatea, cu realitatea însăși. În această concepție, bunurile nu sunt lucruri apropiabile, ci drepturi patrimoniale apropiate^[2].

Confuzia dreptului cu obiectul acestuia și cuprinderea lor în categoria unică de bunuri este intim legată de concepția despre proprietate. Proprietatea este dreptul cel mai deplin pe care îl putem avea asupra unui lucru, astfel că gândirea noastră ajunge să identifice dreptul cu lucrul. Această concepție poartă amprenta dreptului roman, unde proprietatea absoarbe materia lucrurilor până la punctul de a se identifica cu ea. În felul acesta triumfă exclusivismul proprietății, deoarece, dacă dreptul se confundă cu lucrul, nu mai putem concepe existența unor drepturi concurente asupra lucrului^[3].

S-a afirmat că doar în aparență bunurile includ atât drepturile, cât și lucrurile care fac obiectul drepturilor. În realitate, doar drepturile sunt bunuri. Afirmarea este susținută, pe de-o parte, prin ideea de valoare, apreciată a fi consubstanțială noțiunii de bun. Însă, nu lucrurile, prin ele însele, au valoare, ci drepturile care le au ca obiect^[4]. Apoi, aplicarea criteriului apropiabilității potențează confuzia dreptului cu lucrul. Deși atât drepturile, cât și lucrurile sunt susceptibile de apropiere, apropiabilitatea lucrului ne conduce la proprietate, în timp ce apropiabilitatea

^[1] *Ibidem*, p. 18.

^[2] *Ibidem*, p. 16; a se vedea și CH. LARROUMET, *Droit civil. Les biens. Droits réels principaux*, t. II, 4e éd., Economica, Paris, 2004, nr. 18; O. UNGUREANU, C. MUNTEANU, *Eseu asupra clasificării bunurilor în dreptul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 41-43; M.N. COSTIN, C.N. COSTIN, *Dicționar de drept civil de la A la Z*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 81; de asemenea, Zenati afirmă că nu are sens să considerăm ca obiect al aproprierii însuși instrumentul de apropiere; a se vedea F. ZENATI, *Les biens*, op. cit., 1988, p. 14.

^[3] A se vedea CH. CARON, H. LECUYER, op. cit., p. 11-12.

^[4] *Ibidem*, p. 12.

drepturilor ne trimite la ideea de titularitate^[1]. Titularitatea caracterizează orice drept subiectiv, inclusiv dreptul de proprietate, pentru că reprezintă manifestarea legăturii dintre drept și persoana în patrimoniul căreia se află dreptul.

Noțiunea de proprietate, în accepțiunea modernă, s-a îndepărtat mult de ceea ce reprezenta proprietatea romană^[2].

Romanii considerau lucrul ca o constelație de elemente. Elementele periferice erau reprezentate de diferitele utilități ale lucrului, *usus* și *fructus*, iar nucleul era format de lucrul în sine, independent de orice utilitate pe care o are, respectiv calitatea sa de a fi propriu cuiva. Această disociere și opoziție între dimensiunea utilitară a lucrului și cea privativă explică de ce, când lucrul este grevat de uzufruct și sunt transferate utilitățile lucrului uzufructuarului, nudul proprietar conservă lucrul în sine^[3].

În dreptul roman, *proprietas* avea particularitatea că nu era susceptibilă de a fi transformată într-un drept. A transfera proprietatea însemna a transfera lucrul în ceea ce are el esențial, adică în calitatea sa de a fi propriu cuiva. Se distingea astfel transferul proprietății de transferul utilităților lucrului. Prin transferul utilităților se constituia un drept asupra unui lucru al altuia. Nudul proprietar rămânea cu un *dominium* asupra proprietății sale, asupra lucrului în sine, iar singurul care avea un drept asupra lucrului era cel care dobânda folosința lucrului (*dominium in re propria, jus in re aliena*)^[4].

În doctrina contemporană, se apreciază că noțiunea de proprietate obiectivă, care a fost atât de mult timp neglijată, ar putea contribui la înțelegerea unei distincții între proprietăți și bunurile corporale. Se afirmă că într-o societate în care prevalează imaterialul, incorporalul, aplicarea criteriului tactil în diferențierea bunurilor corporale și corporale ar trebui depășită. Se consideră că ar trebui să distingem între proprietăți și drepturi corporale. Proprietățile pot fi, la rândul lor, corporale și incorporale. Justificarea acestei clasificări ar consta în faptul că există un corp de reguli specifice drepturilor corporale, care nu se aplică proprietăților corporale^[5].

2.2. Concepția actuală asupra bunurilor

Ce este lucrul. Articolul 535 C. civ. definește bunurile ca „(...) lucrurile, corporale sau necorporale, care constituie obiectul unui drept patrimonial”. Astfel, distinge, pe

^[1] *Ibidem*, p. 12-13.

^[2] Etimologic, proprietatea nu vine de la *dominium*, termen care semnifică puterea exclusivă asupra unui lucru, ci de la *proprietas*, care înseamnă calitatea unui lucru de a fi propriu unei persoane, de a-i aparține, așa cum *fructus* desemna calitatea unui lucru de a produce fructe; a se vedea F. ZENATI-CASTAING, *La propriété, mécanisme fondamental du droit*, în RTDciv. nr. 3/2006, p. 445-446.

^[3] *Ibidem*, p. 449.

^[4] *Ibidem*, p. 445-446; autorul arată că noțiunea de proprietate obiectivă are o importanță care depășește problema constituirii uzufructului, dacă ne gândim că transferul de proprietate a fost falsificat de gânditorii medievali, sub schema transferului dreptului de proprietate. Romaniștii medievali au transformat proprietatea într-un drept, marginalizând, progresiv, *dominium*, și anihilând noțiunea de proprietate obiectivă, făcând să triumfe dreptul subiectiv.

^[5] Drepturile corporale sunt bunuri care se transmit prin mijloace specifice (remiterea titlului, notificare), se sting prin abandon și sunt susceptibile de prescripție extinctivă; a se vedea *ibidem*, p. 451.

de-o parte, între bun și lucru, iar pe de altă parte, între bun și dreptul patrimonial care are bunul ca obiect.

Între lucru și bun nu poate fi pus semnul egalității, după cum și între drept și bun sunt diferențe conceptuale. Lucrul are aptitudinea de a deveni bun numai prin apropiere, prin sustragerea sa de la uzul public și intrarea în sfera de apropiere privată a unei persoane. Adică, numai prin intermediul dreptului patrimonial.

Prin lucru înțelegem tot ce se află în natură, perceput ca exterior persoanei, cu o existență materială, în cazul lucrului corporal, sau abstractă, în cazul celui necorporal. Legiuitorul folosește în art. 535 C. civ. un criteriu unic în definirea bunurilor. Definiția dată bunurilor nu recurge la criteriul utilității sau la cel al valorii economice pentru a distinge între bun și lucru, ci apelează la cel al stabilirii relației între persoană și lucru pe calea dreptului patrimonial. Acest criteriu este nu numai relevant pentru definiție, dar și suficient, pentru că le include și le presupune pe celelalte. Valoarea economică a unui bun este un criteriu luat implicit în considerare în definiție, având în vedere că dreptul care îl are ca obiect este unul patrimonial.

Fiind bunuri numai lucrurile ce fac obiectul unui drept patrimonial, legiuitorul înțelege să supună limitelor impuse de lege fenomenul de abstragere a unui bun de la uzul public. Nu pot deveni bunuri lucrurile comune care nu aparțin nimănui și al căror uz este comun tuturor (*res communes*), ca aerul, apa mării, razele soarelui, după cum nu pot fi considerate bunuri nici lucrurile abandonate, părăsite (*res derelictae*), deoarece nu sunt în stăpânirea vreunei persoane.

Lucrurile comune sunt sustrate apropierei pentru că trebuie asigurat accesul tuturor la utilizarea lor, fiind necesare măsuri de protecție care să le conserve și să împiedice o folosire abuzivă care ar dăuna tuturor. Sunt lucruri care pot fi utilizate independent de orice apropiere individuală sau colectivă. Este însă posibilă o apropiere individuală a acestor bunuri într-o anumită formă determinată, atunci când sunt captate într-un spațiu sau volum concret. De exemplu, apa mării este un lucru comun, dar îmbuteliată într-o sticlă, poate fi apropiată. *Res communes* se deosebesc de *res nullius*, care nu aparțin nimănui într-un anumit moment, dar sunt apropiabile prin natura lor. La rândul lor, și *res derelictae*, deși abandonate, sunt apropiabile^[1].

Pot fi bunuri atât lucrurile însușite, cât și cele neînsușite.

Animalelor nu li se recunoaște personalitate juridică, astfel că rămân în sfera lucrurilor, recunoscându-li-se calitatea de bun, atunci când sunt apropiate.

Embrionul și fetusul uman nu pot fi considerate lucruri, după cum nu pot fi considerate nici persoane. Includerea acestora în rândul bunurilor ar echivala cu transformarea lor în obiecte comerciale, operațiune riscantă și cu impact negativ pe planul respectului pe

^[1] F. TERRÉ, PH. SIMLER, *op. cit.*, 2018, p. 10.

care îl datorăm ființei umane. Nici statutul de persoană nu este recunoscut embrionului, de vreme ce suprimarea sa nu este incriminată ca omucidere de legea penală^[1].

Cadavrul este considerat un lucru, dar nu poate face niciodată obiect de drept real, deoarece nu este perceput a fi un lucru ca oricare altul. De aceea, se impune a fi tratat cu respect, decență și demnitate. Este însă posibilă prelevarea de țesuturi, organe sau celule cu respectarea dispozițiilor prevăzute de legea specială^[2].

În art. 80 C. civ. este reglementată respectarea voinței persoanei decedate în privința propriilor funeralii sau a corpului său după moarte, iar în dispozițiile art. 81 C. civ. se arată că „Prelevarea de organe, țesuturi și celule umane, în scop terapeutic sau științific, de la persoanele decedate se efectuează numai în condițiile prevăzute de lege, cu acordul scris, exprimat în timpul vieții, al persoanei decedate sau, în lipsa acestuia, cu acordul scris, liber, prealabil și expres dat, în ordine, de soțul supraviețuitor, de părinți, de descendenți, ori, în sfârșit, de rudele în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv”.

Elementele și produsele corpului uman au un statut juridic special. Acestea nu pot face obiectul unui drept patrimonial. Legea interzice comerțul cu celule, organe și țesuturi, dar acestea pot fi cedate gratuit.

În cuprinsul art. 68 alin. (1) C. civ. se arată că „Prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană de la donatori în viață se fac exclusiv în cazurile și condițiile prevăzute de lege, cu acordul scris, liber, prealabil și expres al acestora și numai după ce au fost informați, în prealabil, asupra riscurilor intervenției (...)”.

Imaginea persoanei este un element inherent acesteia, nu este un lucru și nu este susceptibilă de apropiere. Imaginea persoanei nu este detașată de persoană, nu are autonomie, este doar modul în care persoana se manifestă în exterior. Însă, imaginile particulare care sunt obținute prin fixarea pe un suport (pânza unui tablou, hârtia fotografică, sculptura) se detașează de persoană, dobândesc autonomie și pot fi apropiate, cu condiția ca apropierea să fie autorizată^[3].

Numele persoanei nu se confundă cu persoana, ci este exterior acesteia. Numele nu este inherent persoanei, ci îi este atribuit (fie de către fondatori, în cazul persoanei juridice, fie pe baza filiației, în cazul persoanei fizice). Numele este un lucru care îi aparține celui căruia îi este atribuit. Faptul că același nume este atribuit mai multor persoane nu este de natură să contrazică o apropiere exclusivă, întrucât, prin caracterul său necorporal, cuvântul ce reprezintă numele unei persoane face parte din categoria lucrurilor de gen, susceptibile să existe într-o multitudine de exemplare identice, care se individualizează prin atribuirea unei anumite persoane. Titularii exercită prerogative identice asupra numelui și niciunul nu îl poate împiedica pe celălalt să le exercite. Fiecare titular, odată ce îi este atribuit numele, în temeiul acestei apartenențe exclusive, poate solicita, de pildă, schimbarea numelui său. Indisponibilitatea numelui nu contrazice apropierea, ci o presupune^[4]. În cazul persoanei fizice, dreptul asupra numelui este un drept al personalității, de natură extrapatrimonială.

[1] A se vedea O. UNGUREANU, C. MUNTEANU, *Tratat...*, op. cit., p. 70-73.

[2] *Ibidem*.

[3] A se vedea P. BERLIOZ, *Droit de biens*, op. cit., p. 58.

[4] *Ibidem*, p. 59-60.

Dreptul la nume se poate manifesta și ca drept de a ne folosi numele în exercițiul unei activități comerciale, sub formă de denumire (Legea nr. 265/2022) sau de marcă (Legea nr. 84/1998^[1]). Și în acest caz, denumirea servește ca element de identificare a persoanei juridice. În legislația noastră, se pune semnul egalității între firmă și numele comercial. Din punctul de vedere al naturii juridice, firma este un bun incorporeal, inclus în fondul de comerț, care este, la rândul său, o universalitate de fapt concepută ca un ansamblu de bunuri ce este privit ca un bun incorporeal distinct^[2]. Printre drepturile privative referitoare la elementele fondului de comerț, comerciantul are dreptul de exploatare a firmei în folosul său. Acest drept privativ are valoare economică, fiind menit să asigure realizarea activității comerciale. Fiind și un element de atragere a clientelei, firma dobândește o valoare economică proprie pe piață și conferă un drept patrimonial^[3]. Astfel, s-a considerat că este contrară principiilor fundamentale ale dreptului societar desprinderea numelui unui asociat din denumirea dată societății, odată cu plecarea asociatului din societate. Numele, deși element al personalității, nepatrimonial, va păstra regimul real al firmei, devenind obiect de drept patrimonial. Înregistrarea ca marcă a denumirii societății face posibilă utilizarea sa exclusivă, fără ca un terț sau o altă societate să poată folosi acest nume în același domeniu de activitate și să se poate opune acestei utilizări exclusive, dacă nu obține în prealabil anularea înregistrărilor din Registrul Național al Mărcilor^[4].

Lucru-bun-drept. S-a arătat că, „în sens juridic, lucrul este orice element material (corporeal) sau imaterial (necorporeal) al realității obiective care are o configurație proprie, stabilă și autonomă”^[5]. Prin această identitate, lucrurile se diferențiază de alte lucruri care nu pot fi apropiate. Lucrurile pot fi apropiate numai dacă răspund celor trei condiții de identitate. De aceea, bunurile de gen nu pot fi apropiate decât după individualizarea lor^[6]. Relația care se stabilește între lucru și bun este o relație de la gen la specie. Trăsătura care distinge bunul de lucru este determinată de apropiere. Prin apropiere, lucrul, care are o valoare de uz, dobândește și o valoare de schimb. Valoarea economică a bunului apare ca o sumă a celor două valori și se imprimă asupra dreptului care are ca obiect acel bun. Astfel, bunul, în sens juridic, este definit în doctrină ca „lucrul corporeal sau necorporeal care dobândește valoare economică prin apropiere, adică în măsura în care este obiect al dreptului de proprietate sau al altui drept real”^[7].

^[1] Legea nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice (republicată în M. Of. nr. 856 din 18 septembrie 2020).

^[2] A se vedea I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 387.

^[3] A se vedea ST.D. CĂRPENARU, *Tratat de drept comercial. Conform Noului Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 95 și 97.

^[4] A se vedea F. STĂRC-MECLEJAN, *Care e prețul numelui tău?*, în R.R.D.P. nr. 3/2017, p. 358-359.

^[5] A se vedea V. STOICA, *Noțiunea de bun incorporeal în dreptul civil român...*, op. cit., p. 27.

^[6] *Ibidem*, p. 29.

^[7] *Ibidem*, p. 36.

În gândirea axiologică, noțiunea de valoare este privită fie din perspectivă subiectivă, fie obiectivă. Dacă subiecțiștii consideră că valorile nu sunt proprietăți ale lucrurilor, ci există doar în percepția noastră asupra lumii exterioare, pentru obiectiviști, valorile sunt inerente lucrului^[1].

În concepția obiectiviștilor, valoarea obiectivă există prin ea însăși și însoțește orice lucru. Atunci când valoarea obiectivă, inerentă oricărui lucru, corporal sau necorporal, este recunoscută de către societate și poate fi reprezentată economic, devine consubstanțială noțiunii de bun. În aceste condiții, bunul poate fi apropiat. Într-o teorie juridică privind valoarea obiectivă a lucrurilor, se arată că bunul nu dobândește valoare pentru că este apropiat, ci este apropiat pentru că are o valoare prin el însuși. Această valoare obiectivă este independentă de preț^[2] sau de valoarea venală a bunului^[3], care, ambele, reprezintă valori numerice apreciate subiectiv, de regulă cu ocazia tranzacționării unui anumit bun.

Indiferent cum ne poziționăm în receptarea valorii, dacă reprezentarea economică a valorii unui lucru este posibilă, lucrul împreună cu valoarea care îi este atașată, constituie un bun. În cazul în care reprezentarea economică a valorii unui lucru nu există, aceasta nu înseamnă că lucrul acela nu are valoare, ci doar că acel lucru nu interesează din perspectiva apropiării, nu interesează dreptul. Prin urmare, dacă un lucru este susceptibil de apropiere, aceasta se datorează naturii economice a valorii care îi este atașată^[4].

Bunul este doar un suport pentru drepturile patrimoniale, iar dreptul se situează în exteriorul noțiunii de bun, cu care nu se confundă conceptual^[5].

Cum am precizat deja, în situația în care un proprietar este de acord ca o parte din utilitățile bunului său să fie atribuite în beneficiul altei persoane, aceasta va exercita doar o parte din prerogativele de care dispune proprietarul, prin intermediul dreptului real care se constituie în patrimoniul său (uzufruct, uz, abitație, folosința terenului în cazul suprafeței). Acest drept real asupra bunului altuia este mijlocul de apropiere pentru valoarea obținută prin extragerea utilităților lucrului.

Atunci când un creditor urmărește obținerea unui avantaj prin intermediul prestației ce urmează a fi executată de către debitorul său (a da, a face, a nu face), bunul obținut ca rezultat al acelei prestații este apropiat în baza raportului personal care se stabilește

^[1] C. KRIEF-SEMITKO, *La valeur en droit civil français, Essai sur les biens, la propriété et la possession*, L'Harmattan, Paris, 2009, p. 11 și urm.; a se vedea I. SFERDIAN, *Privire asupra apropiării creanțelor*, în R.R.D.P. nr. 3/2017, p. 302.

^[2] Prețul este expresia monetară a valorii bunului la un moment dat. Este o valoare convenită, deci subiectivă, care presupune stabilirea unui raport economic între două bunuri sau între un bun și monedă. Prețul, ca valoare convenită, este un element exterior bunului, în timp ce valoarea obiectivă este bunul înfățișat în aptitudinea sa de a dobândi alte valori, astfel că prețul este contravaloarea unei valori obiective, situate în toate bunurile, la un moment dat (a se vedea C. KRIEF-SEMITKO, *op. cit.*, p. 22-23).

^[3] Și valoarea venală este tot o valoare subiectivă, chiar dacă nu este rezultatul acordului părților, deoarece, ca și prețul, depinde de modul în care societatea privește bunul înfățișat. Ea constituie o valoare numerică exprimată în unități monetare (a se vedea C. KRIEF-SEMITKO, *op. cit.*, p. 23).

^[4] *Ibidem*, p. 34.

^[5] A se vedea P. BERLIOZ, *La notion de bien*, LGDJ, Paris, 2007, p. 153-154.

între aceștia. Dreptul de creanță intervine în apropierea valorii obținute prin realizarea prestației ca un drept tranzitoriu, cu rol de catalizator^[1].

În realitate, prin apropiere, nu lucrul dobândește valoare, ci dreptul care poartă asupra sa. Valoarea de schimb care se obține prin apropiere este o valoare atribuită, care se observă la nivelul dreptului.

Activul patrimonial este format din drepturi patrimoniale, singurele care au valoare. Prin urmare, deși spunem în mod curent că bunurile au valoare, în realitate numai drepturile care poartă asupra bunurilor au valoare. Dacă asupra aceluiași lucru se constituie mai multe drepturi reale de natură diferită, fiecare dintre aceste drepturi are o valoare diferită, corespunzătoare utilităților pe care lucrul le procură prin intermediul fiecărui drept în parte. Prin drepturile patrimoniale este posibilă o alocare a valorilor de către persoane într-o lume în care resursele sunt din ce în ce mai rare, iar utilizările din ce în ce mai variate^[2].

În actuala reglementare, legiuitorul distinge clar nu numai între lucruri și bunuri, ci și între bunuri și drepturile patrimoniale. Drepturile patrimoniale fiind instrumentele prin care lucrurile devin bunuri, nu este permisă confuzia celor două noțiuni. Chiar denumirea Titlului I al Cărtii a III-a – „Bunurile și drepturile reale în general” – ne conduce la concluzia că legiuitorul deosebește cele două concepte.

În sensul strict al noțiunii de bun, dreptul patrimonial nu mai este inclus în sfera bunurilor. Dreptul patrimonial este doar instrumentul prin care lucrul se transformă în bun. Dar nu toate drepturile patrimoniale pot fi instrument de apropiere, de transformare a lucrului în bun, ci doar drepturile reale principale și accesorii, care presupun relația directă cu bunul.

Actuala definiție a bunurilor concordă cu ideea că în cadrul raporturilor juridice patrimoniale și al actelor care le generează, bunurile au doar rolul de obiect derivat. Numai pentru drepturile reale principale și accesorii, bunurile constituie obiectul direct. Numai primele permit relația directă cu lucrul, apropierea directă, și numai pentru primele bunul este obiectul direct al dreptului. În cazul drepturilor de creanță, apropierea nu este posibilă decât indirect prin executarea unei prestații a debitorului și numai atunci când aceasta are ca rezultat un bun^[3]. Obiectul direct al creanței este însă prestația debitorului. Atunci când aceasta se raportează la un bun existent, este vorba despre un bun care aparține debitorului și este un obiect derivat al prestației sale.

Apropierea lucrului în sens strict presupune luarea lucrului în stăpânire și relația directă a persoanei cu lucrul devenit bun. Relația de putere directă asupra bunului

^[1] A se vedea I. SFERDIAN, *Privire asupra apropierii creanțelor...*, op. cit., p. 302.

^[2] A se vedea R. RIZOIU, *Universul invizibil și economia sa. Ipoteca asupra bunurilor corporale și ipoteca asupra drepturilor patrimoniale*, în R.R.D.P. nr. 3/2017, p. 291.

^[3] A se vedea V. STOICA, *Noțiunea de bun incorporat...*, op. cit., p. 33-34.

este posibilă atât în cazul dreptului de proprietate, cât și în cazul dezmembrămintelor proprietății. În acest ultim caz, nu trebuie confundată apropierea prealabilă a lucrului prin intermediul dreptului de proprietate, cu apropierea realizată prin intermediul dezmembrământului, care se produce direct în patrimoniul titularului dezmembrământului, în temeiul actului sau faptului juridic care a stat la baza constituirii sale. La constituirea dezmembrământului, valoarea economică a dreptului de proprietate se repartizează între nudul proprietar și titularul dreptului dezmembrat.

Dreptul de ipotecă poate fi instrument de apropiere doar pentru dreptul real asupra bunului corporal, necorporal, mobil sau imobil ce constituie obiectul derivat al ipotecii^[1].

În cuprinsul art. 542 C. civ., intitulat „Regulile aplicabile drepturilor purtând asupra bunurilor”, se precizează că „Dacă nu se prevede altfel, sunt supuse regulilor referitoare la bunurile imobile și drepturile reale asupra acestora”, iar, la alin. (2), că „Celelalte drepturi patrimoniale sunt supuse, în limitele prevăzute de lege, regulilor referitoare la bunurile mobile”. Prin urmare, legiuitorul a înțeles să acorde o identitate de regim juridic bunurilor și drepturilor care poartă asupra lor, în funcție de natura imobiliară sau mobilă a bunurilor ca obiect al acestor drepturi. Dacă drepturile ar fi fost privite ca bunuri de legiuitorul actual, nu era necesară reglementarea extinderii regimului juridic aplicabil bunurilor asupra drepturilor.

2.3. Bunuri corporale și bunuri incorporale

Pot face obiectul apropierii atât lucrurile corporale, cât și cele necorporale. Încă din epoca romană, Gaius a deosebit bunurile în funcție de materialitatea lor: bunurile corporale, care pot fi percepute cu simțurile noastre, se văd, pot fi atinse, pot fi posedate (*quae tangi possunt*), și bunurile necorporale, care nu sunt perceptibile fizic, întrucât sunt lipsite de materialitate (*quae tangi non possunt*) și sunt creații ale spiritului.

În dreptul roman, *dominium* se raporta atât la lucrurile corporale, cât și la cele necorporale, restrângerea obiectului dreptului de proprietate doar la lucrurile corporale fiind rezultatul interpretării textelor romane de către glosatorii medievali.

Distingerea netă a lucrului corporal de lucrul necorporal, ca obiect de drept patrimonial, era, în reglementarea actuală, o necesitate, întrucât referirea indistinctă la „lucru”, întâlnită într-o serie de texte din Codul civil anterior, conducea la o interpretare a noțiunii mai ales prin prisma corporalității. Bunurile necorporale erau

^[1] *Ibidem*, p. 53. Autorul arată că termenul de bun desemnează obiectul dreptului real principal în legătură cu care s-a înființat ipoteca imobiliară sau mobilă. Dreptul de ipotecă nu poartă decât indirect asupra acestui bun, iar obiectul direct al ipotecii este chiar dreptul real principal avut în vedere la constituirea ipotecii: dreptul de proprietate în forma sa tipică sau atipică, dreptul de uzufruct și dreptul de superficte.